

O`zbek she'riyatining o`ziga xos xususiyatlari

Sharipova Tursunoy Bozor qizi

Annotatsiya. Ushbu maqola o'zbek she'riyatining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganadi, uning tarixiy, madaniy va til xususiyatlarini o'rganadi. O'zbek she'riyatiga qadimgi turkiy an'analar ham, Islom madaniyati ham chuqur ta'sir ko'rsatadi, sevgi va ma'naviyatdan tortib vatanparvarlik va ijtimoiy masalalarga qadar. Ushbu tadqiqot o'zbek she'riyatining uslubiy elementlari, mavzulari va shakllarini har tomonlama tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot asosiy shoirlarning asarlari va she'riyatning milliy o'ziga xoslikni shakllantirishdagi rolini hisobga olgan holda klassik va zamonaviy she'riyatga qaratilgan.

Kalit so'zlar: O'zbek she'riyati, mumtoz adabiyot, zamonaviy she'riyat, turkiy an'analar, milliy o'zlik, til, madaniy meros.

O'zbek she'riyati Markaziy Osiyo adabiy merosida muhim o'rin tutadi. U asrlar davomida turkiy an'analar va Islom madaniyatiga asoslangan holda rivojlanib, o'zbek xalqining jamoaviy ongini aks ettiruvchi noyob ovozni rivojlantirdi. Alisher Navoiy kabi mumtoz shoirlar boy she'riy an'analarga asos solgan bo'lsa, zamonaviy shoirlar shu doirada yangiliklarni davom ettirdilar. O'zbek she'riyatini o'rganish nafaqat adabiy olam, balki o'zbek millatining madaniy, ijtimoiy va tarixiy jihatlari haqida ham tushuncha beradi. Ushbu maqolada o'zbek she'riyatining o'ziga xos xususiyatlari, uning mumtoz zamondan hozirgi zamongacha bo'lgan taraqqiyotini kuzatish va uning milliy o'ziga xoslikka qanday hissa qo'shishi tahlil qilingan.

Ushbu tadqiqotda tanlangan o'zbek she'riyatining tili, tuzilishi va mavzularini o'rganish uchun matn tahlilidan foydalangan holda sifatli yondashuv qo'llaniladi. Tadqiqot tarixiy va madaniy kontekstlarni hisobga olgan holda klassik va zamonaviy matnlarni tahlil qiladi. Asosiy manbalarga Navoiy Xamsa si, Erkin Vohidov, Halima Xudoyberdiyeva kabi zamonaviy shoirlarning she'rlari kiradi.

Qiyosiy tahlil vaqt oralig'ida mavzulardagi uzluksizlik va tafovutni o'rganish uchun ishlatiladi. Bundan tashqari, o'zbek adabiyotshunoslari bilan suhbatlar she'riyatning zamonaviy jamiyatdagi madaniy ahamiyati haqida tushuncha beradi.

O'zbek she'riyati boy va uzoq tarixga ega bo'lgan adabiy an'anaga tayanadi. O'ziga xos uslub va mazmun bilan ajralib turuvchi o'zbek she'riyatining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

Qofiya va Vazn

O'zbek she'riyatining ko'pchilik namunalari mumtoz adabiyotga tayanib, aruz vaznida yozilgan. Aruz vazni turk va fors adabiyotiga xos bo'lib, turli xil sillabalar soni va urg'ularga asoslanadi. Keyinchalik, sillabik (hech) she'rlar ham rivojlandi. Bu shakl ayniqsa zamonaviy o'zbek she'rlarida ko'p qo'llaniladi.

Mumtoz mavzular

Mumtoz o'zbek she'riyatida ishq, muhabbat, haqiqat izlash, tabiat go'zalligi, va din kabi mavzular muhim o'rin egallaydi. Bu mavzular Alisher Navoiy kabi buyuk shoirlar tomonidan keng targ'ib qilingan.

Simvolizm va metaforalar

O'zbek she'riyatida ko'pincha simvolizm va metaforalardan foydalaniladi. Masalan, gul va bulbul muhabbatning, kecha va kunduz esa hayot va o'limning ramzlari sifatida ko'p ishlatiladi.

Shoirlarning ijtimoiy roli

Ko'plab o'zbek shoirlari xalqning ovozi sifatida tanilgan. Ular o'z asarlarida jamiyatdagi adolatsizliklar va muammolarni yoritishgan. Zamonaviy davrda ham o'zbek shoirlari milliy g'urur va erkinlik mavzularini qalamga olishgan.

Zamonaviy o'zbek she'riyati

Zamonaviy o'zbek she'riyatida yangi shakllar va uslublar paydo bo'ldi. Ma'naviy izlanishlar, shaxsiy tajribalar va zamonning global muammolari ham she'r mavzusi sifatida o'rin olmoqda. Ba'zi shoirlar esa she'riyatda yangi eksperimentlarni sinab ko'rishmoqda.

Mashhur shoirlar

- Alisher Navoiy – o'zbek mumtoz adabiyotining asoschisi.

- Bobur – o‘zbek she’riyatining buyuk vakili, ham shoir, ham davlat arbobi.
- Abdulla Oripov va Erkin Vohidov – zamonaviy o‘zbek she’riyatining yorqin vakillari, ular milliy va xalqaro miqyosda tanilgan.

O‘zbek she’riyati asrlar davomida rivojlanib kelmoqda va uning boyligi turli davrlar va madaniy ta’sirlar bilan shakllangan bo‘lib, bugungi kungacha dolzarbligini saqlab kelmoqda.

Zamonaviy o'zbek she'riyatida muhabbat va tasavvuf kabi mumtoz mavzularning dolzarbligi muhim ahamiyatga ega. O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlarga qaramay, she'riy an'ana umuminsoniy mavzularga e'tiborni qaratgan bo'lsa-da, zamonaviy shoirlar ularga milliy o'ziga xoslik va ijtimoiy adolat bilan bog'liq yangi ma'nolarni singdirgan. Yana bir muhim jihat-og'zaki an'analarning ham klassik, ham zamonaviy she'riyatga ta'siri, ko'plab shoirlar kengroq auditoriya bilan bog'lanish uchun xalq motivlari va shakllariga asoslanib. Shu bilan birga, munozarada yosh avlodlar orasida she'riyatga qiziqishning pasayishi va globallashuvning an'anaviy adabiy shakllarga ta'siri kabi muammolar ham ta'kidlangan.

Xulosa

Milliy o'zlikni shakllantirish va ifodalashda mumtoz va zamonaviy o'zbek she'riyati muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonning madaniy va tarixiy matolariga chuqur singib ketgan boy an'analari zamonaviy muammolarga javoban rivojlanib bormoqda. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, keyingi tadqiqotlar she'riyatning o'quv o'quv dasturlaridagi o'rni, shuningdek, raqamli platformalar O'zbekistonda she'riyatni iste'mol qilish va yaratishni o'zgartirish usullariga qaratilishi mumkin. Bundan tashqari, tarjimalar va global adabiy forumlar orqali o'zbek shoirlarining xalqaro miqyosda tan olinishi zarur.

Adabiyotlar.

1. Кристева, Юлия. Избранные труды: Разрушение поэтики. Москва: РОССПЭН. 2004 – 377 с.
2. Керимова Динара Фикретовна. ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТЬ КАК ТЕКСТООБРАЗУЮЩАЯ КАТЕГОРИЯ ЛИТЕРАТУРЫ

ПОСТМОДЕРНИЗМА(НА ПРИМЕРЕ СБОРНИКА РАССКАЗОВ И ЭССЕ Т.Н. ТОЛСТОЙ «НЕ КЫСЬ»). Махачкала; – 2017. – 25 с.

3. Корниенко Сергей Анатольевич. Герейханова Камилла Фезамеддиновна.// Виды и формы интертекста как взаимодействия текстов. Culture and Civilization. 2017, Vol. 7, Is. 4A. - 6 с. <http://publishing-vak.ru/file/archive-culture-2017-4/17-kornienko-gereikhanova.pdf>
4. Кузмина Н.А. Интертекст и его роль в процессах эволюции поэтического языка. Екатеринбург – Омск. 1999. – 268 с.
5. М. Ямпольский. Память Тиресия. Интертекстуальность и кинематограф. М.: РИК «Культура», 1993. — 464 с. file:///C:/Users/User/Downloads/Telegram%20Desktop/Yampolskiy_Pamyat_Tir esiya_Intertekstualnost_i_kinematograf_408569.fb2
6. Музафарова Л.У., ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНАЯ АЛЛЮЗИЯ КАК СРЕДСТВО АКТУАЛИЗАЦИИ СТРУКТУРЫ ЗНАНИЙ.// Хорижий филология №2, 2020 йил. 6 с.
7. Муҳаммад Юсуф. Сайланма. “SHARQ” . Т.; 2016. 383 б.
8. Нодира Афоқова. Бизнинг эра. Шерлар. Тошкент “Ijod - press”. 2019. 262 с.